

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Engin Karadağ¹
Fatma Sultan Kılıç²
Didem Arslantaş³
Ferhan Esen⁴
Kubilay Uzun⁵
Hüseyin İlhan⁶
Kevser Erol⁷

¹Akdeniz Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Eğitim
Bilimleri Bölümü

²Eskişehir Osmangazi
Üniversitesi, Tıp
Fakültesi, Tıp Eğitimi
ABD

³Eskişehir Osmangazi
Üniversitesi, Tıp
Fakültesi, Halk Sağlığı
ABD

⁴Eskişehir Osmangazi
Üniversitesi, Tıp
Fakültesi, Biyofizik ABD

⁵Eskişehir Osmangazi
Üniversitesi, Tıp
Fakültesi, Fizyoloji ABD

⁶Eskişehir Osmangazi
Üniversitesi, Tıp
Fakültesi, Çocuk
Cerrahisi ABD

⁷Eskişehir Osmangazi
Üniversitesi, Tıp
Fakültesi, Farmakoloji
ABD

Yazışma Adresi:
 Engin Karadağ
 Akdeniz Üniversitesi,
 Eğitim Fakültesi, Eğitim
 Bilimleri Bölümü, Antalya,
 Türkiye
 Tel: +90 5057646650
 Email:
 engin.karadag@hotmail.com

Geliş Tarihi: 23.01.2018
 Kabul Tarihi: 03.09.2018
 DOI: 10.18521/ktd.382910

Konuralp Tıp Dergisi
 e-ISSN1309-3878
 konuralptipdergi@duzce.edu.tr
 konuralptipdergisi@gmail.com
 www.konuralptipdergi.duzce.edu.tr

“İdeal Tıp Eğitici”i: Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Bilişsel Kurguları ÖZET

Amaç: Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitici kavramına ilişkin algılarında çeşitli faktörler etkilidir. Bunlardan en önemlisi öğrenim gördükleri fakülte içindeki tıp eğitimcileridir. Bu bağlamda, araştırmada öğrencilerin bilişsel yapılarında yer alan ‘ideal tıp eğitici’ niteliklerinin belirlenmesi ve bu niteliklere göre ideal tıp eğitici modellemesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Karma yöntemlerden keşfedici desenle tasarlanan araştırmada, İç Anadolu Bölgesi’ndeki bir devlet üniversitesi tıp fakültesinde farklı sınıf seviyelerinde öğrenim gören 217 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma verileri yapılandırılmış görüşme tekniklerinden ‘dağarcık ağı’ tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi ve ağ benzerlik formülü kullanılmıştır.

Bulgular: Bulgular, ideal tıp eğitici niteliklerini temsil eden 1.627 adet geçerli bilişsel kurgunun (sadece olumlu nitelikler) olduğunu; bu kurguların 24 alt ve beş ana kategoride sınıflandırılabilirliğini göstermiştir. En fazla tekrarlanan ilk üç bilişsel kurgu sınıf yönetimi becerisi, sevecenlik ve ölçme-değerlendirme becerisidir. Bilişsel kurguların sınıflandırıldığı ana kategoriler ise pedagojik yetkinlik, bireysel olgunluk, iletişim becerisi, yenilikçi ruh/uyarılım ve diğer özelliklerdir.

Sonuç: Sonuçlar tıp eğitici niteliğinin sadece birkaç nitelik değil bir bütün olarak açıklanmasını gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Bu nitelikler pedagoji bilgisinden alan (tıp) bilgisine; nezaketlilikten ve samimiyete uzanan çizgide çeşitlilik göstermektedir. Araştırmada elde edilen niteliklere göre oluşturulan ‘Çembersel Tıp Eğitici Modeli’ altı bileşen ve her bir bileşenin birbirleriyle ilişkili 24 yapıdan oluşmaktadır. Her bir bileşen ise kendi içinde yapıları ayrılmaktadır. Modelde tıp eğitimcisinin olmazsa olmaz en önemli iki temel niteliği ‘Pedagojik Yetkinlik’ ve Bireysel Olgunluk’tur. Oluşturulan çembersel model tıp eğitimcisini bir bütün olarak değerlendirmeye olanak vermekte olup bütün bileşen ve yapılar, tıp eğitici niteliklerini sistematik bir ilişki örüntüsüyle açıklamakta kullanılabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tıp Eğitimi, Tıp Eğitici, Bilişsel Kurgu, Dağarcık Ağı, Çembersel Tıp Eğitici Modeli

“İdeal Medical Educator”i: Cognitive Structures of Medical Faculty Students

ABSTRACT

Objective: Several factors influence the perception of medical school students regarding the concept of medical educator. The most important of these is the medical educators in the faculty where they are studying. In this context, in this research, it was aimed to determine the qualifications of 'ideal medicine educator' in the cognitive structures of the students and to design a model according to these qualities.

Methods: In this research designed by exploratory pattern from mixed methods, 217 students who are attending different grades in the medical faculty of a state university in the Central Anatolia Region include the study group. The data were obtained through the 'repertory grid', which is one of the structured interview techniques. Content analysis and grid similarity formulas were used in the analysis of the data.

Results: Findings indicate that there are 1,627 valid cognitive structures (only positive qualities) representing ideal medical educator qualities, and that these structures are separated into 5 major and 24 subcategories. The first three most frequently repeated cognitive structures are classroom management skills, compassion and assessment and evaluation skills. The main categories constituted by being classified cognitive fiction are pedagogical competence, individual maturity, communication skills, innovative spirit / aversion and other characteristics.

Conclusion: The results revealed that the nature of the medical educator should be explained as a whole rather than just a few qualities. These qualities vary from the teaching profession to the dominance of the field (medical) knowledge, from courtesy and sincerity. Based on the qualities obtained in the research, the ‘Circular Medical Educator Model’ consists of six components and each of the 24 components related to each other. Each component is separated into its own structure. The two most important essential qualities of the medical educator in the model are 'Pedagogical Competence' and 'Individual Maturity'. The created circular model allows to evaluate the medical educator as a whole and all components and structures can be used to explain the qualities of medical educators in a systematic relationship pattern.

Keywords: Medical Education, Medical Educator, Cognitive Structures, Repertory Grid, Circular Medical Educator Model

GİRİŞ

Tıp eğitimin amacı ve tıp fakültelerinin işleyişini yeniden tanımlama çabası toplumsal yapıdaki inanç, değer, farkındalık ve teknolojinin değişmesinden kaynaklanmaktadır. Modern tıp eğitimindeki bu değişim ve sorgulama çabalarına literatürde ilk olarak Carnegie Vakfı tarafından görevlendirilen Felxner'in ABD ve Kanada tıp fakülteleri üzerine gerçekleştirdiği çalışma rastlanmaktadır. 1910 yılında bu çalışmanın en temel vurgusu tıp eğitimin usta-çıkarcı üzerine değil kanıt temelli bilimsellik üzerine kurgulanması gerektiğidir (1,2,3). Tıp eğitimindeki iyileştirme çalışmalarından en önemli ikisi Johnson Wood Raporu (4) raporu Genel Tıp Konseyi (5) raporudur. Bu iki raporun katkısı öğretim faaliyetinde öğretmenin değil öğrenenin merkeze alınmasıdır. Bu değişimler beraberinde yeni paradigmaları doğurmaktadır (6). Genelde eğitim, özelde ise tıp eğitimine ilişkin paradigmalara klasik anlayışa özgü fabrika metaforundan, eğitime çok boyutlu yaklaşan modern anlayışa kadar gelişim göstermektedir (7,8). Fakat tüm bu gelişme çabalarına rağmen başta ideal eğitimin olmak üzere ideal eğiticinin nasıl olması gerektiğine ilişkin bir uzlaşma, paydaşların beklentilerindeki farklılıklardan dolayı tam anlamıyla sağlanamamaktadır (9).

Tıp fakültelerinin resmi/kamu kurumu olması, bütün faaliyet ve etkileşimlerinin de resmi ve kamu niteliği taşıdığı anlamına gelmemektedir. Çünkü bütün sistemlerin ana unsuru olan bireyler, tıp fakültelerinin de ana unsurudur. Yöneticiler, öğretim üyesi/elemanları ve öğrenciler kendi bireysel ihtiyaç, amaç, inanç ve değerlerini fakülteye taşıyarak fakültelerin faaliyet ve etkileşimleri yönlendirir (10). Bireylerin aynı konu veya kavramı yorumlamak için genellikle farklı yapıları kullanmaları sahip oldukları kişisel yapı sistem ve özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bireylerin toplumsal konu veya olaylarda karşılıklı duyarlılık ve karşılıklı ilişkileri arasındaki farklılık ve benzerlikleri ise sergiledikleri rollerin gelişmesi ve sürdürülmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca bireylerin kişilik özellikleri geçirdikleri yaşantılarla değişime açıklıkta dinamik bir özelliğe sahiptir (11).

Kişisel Yapı Kuramı ve İdeal Tıp Eğiticisi: Literatürde yapılan çalışmalara rağmen, insanın doğası ve davranışlarını yönlendiren duygu dünyasını anlamaya dönük çabalar, daha derin bir iç görü sağlamaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Özellikle eğitimbilim araştırmalarında, bireyin iç dünyasına yönelme eğilimi gitgide önem kazanmaktadır. Eğitim yapısının duygusal ve sosyal nitelik bağlamında ele alındığı bu tıp araştırmaları, rasyonel düşünce ve mantık ağırlıklı süreçlerin tek başına yetersiz kaldığı durumlarda, bireyi hangi insanî ve duygusal salınımların başarıya götürdüğünü anlama çabasından kaynaklanmaktadır (12). Bu tıp araştırmalarda ele alınan, bireyin iç

dünyası olarak nitelendirilen ve insanın nasıl düşündüğünü açıklamaya çalışan birçok kuram yer almaktadır. İdeal tıp eğiticisi niteliklerinin öğrencilerin bilişsel kurguları aracılığıyla belirlenmesini amaçlayan bu araştırmada, Kelly (13) tarafından geliştirilen kişisel yapı kuramı temel alınmıştır. Kelly (14), kişisel yapı kuramında grup içindeki insanların ortak algularından değil, bireysel olarak kişilerin algularından hareket eder. Kişisel yapı kuramı bireyin bilişsel algularından daha ayrıntılı bilgiler elde etmek için farklı durumlar arasından seçim yapmasına dayanır. Bu durum bireylerin amaç olmaktan öte ilgili kavramı açıklamaya yönelik bir hareket noktası olarak görülmesini gerektirmektedir.

Kişisel yapı kuramı; bireylerin psikolojik sistemlerinde yer alan olguların, bireylerin amaçları doğrultusunda oluşturdukları kendi eğilimlerini yaşantıları aracılığıyla ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çünkü her birey yaşadığı dünyada karşılaştığı olaylarla etkileşiminden kaynaklanan bir algı sistemi geliştirdiğinden, gerçek olay ve olgulara ilişkin daha geçerli tahmin ve kestirimlerde bulunması beklenir (15). Ayrıca, bireylerin algı sistemlerinden kaynaklanan benzerlik ve farklılıklar söz konusu kavramlar hakkındaki diğer insanların kişisel algularını ortaya çıkardığından o kavramın daha net bir şekilde anlaşılmasını sağlar (16).

Kişisel yapı kuramının temel noktası, biliştir. Bilişsel yapı, öğrenmede ve hatırlamada önemlidir. Bu yapı, yeni edinilen bilginin kaynaştığı genel çerçeveyi ve bilgiler arası ilintilerin nasıl olduğunu belirlemektedir. Birey, yeni bir bilgiyi ancak, o konuyla ilintili ve önceden kazanılmış bilgisi varsa anlayabilir. Çünkü eski bilgi, birey için bir başlangıç noktasını oluşturur (17). Davidson (16) bilişsel yapıyı, bireyin gelen mesajları ayırmada kullandığı birbiriyle bağlantılı kategoriler olarak tanımlamaktadır. Buna karşın bu araştırmada bilişsellik, bireyin dünyayı olgusal olarak temsil etme veya yorumlama biçiminin genel bir yapısının ifadesi olarak kullanılmıştır. Bireyin etkileşimi ve çalışma süreci yoluyla şekillenip, her ne kadar bölük pörçük bir halde olsa ve bilinçaltında fark edilebilse de bir görüşüne sahip olmak ve realiteye karşı bir tavır alış olarak ifade edilmiştir. Kelly (14) bireyin deneyimlerini, kendi cümleleriyle ifade etmesi ve tanımlaması üzerine oturtmuştur. Bunun için, bireylerin dünyasını oluşturan deneyimlerin boyutlarını ve olgularını ifade etmek için çeşitli kurgular kullandıklarını söylemektedir. Bu olgulara; duygu, düşünce ve durumlar örnek verilebilir. Birey tarafından oluşturulan bu kurgular, birey tarafından iyi-kötü, güzel-çirkin, yeterli-yetersiz gibi iki uç noktadaki sıfatlarla tanımlanmaktadır. Böylece kendi dünyalarını nasıl anlamlandırdıkları ve resmettikleri ortaya çıktığını gibi her bireyin yaşamındaki önemli olayları yorumlamak için düzenli olarak kullandığı bireysel kurguların temsil edici bir örneği de elde

edilmiş olur. Ayrıca her birey, olayların kendine uygun olmasını arzu eder ve böylece karakteristik olarak özgün bir kurgu sistemi geliştirir.

Bu açıklamalar doğrultusunda, tıp fakültesi öğrencilerinin tıp eğitici kavramına ilişkin algılarında çeşitli faktörler etkilidir. Bunlardan en önemlisi öğrenim gördükleri fakültedeki tıp eğitimcileridir. Bu bağlamda, bu çalışmada öğrencilerin bilişsel yapılarında yer alan 'ideal tıp eğitici' niteliklerinin belirlenmesi ve bu niteliklere göre bir modelleme amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın Modeli: Tıp Fakültesi öğrencilerinin, 'ideal tıp eğitici' niteliklerine ilişkin oluşturdukları bilişsel kurguların belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırma, karma metot çerçevesinde yapılandırılmıştır. Araştırmada nitel veriden nicel çıkarımlar edilmesi amaçlandığından karma metotlardan keşfedici desen benimsenmiştir. Keşfedici desen, katılımcılar tarafından nitel yöntemlerle oluşturulan olguların arasındaki benzerlik ve ilişkilerin nicel olarak ifade edilebilmesini sağlar (18).

Çalışma Grubu: Araştırmaya İç Anadolu Bölgesi'nde bir devlet üniversitesi tıp fakültesinin her sınıf düzeyinden olmak üzere gönüllü 271 öğrenciden oluşmuş olup öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımları

Değişken		n	%
Cinsiyet	Kadın	148	55
	Erkek	121	45
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	47	17,4
	2. Sınıf	38	14,1
	3. Sınıf	50	18,6
	4. Sınıf	42	15,7
	5. Sınıf	62	23,2
	6. Sınıf	30	11,1
Yetiştirdiği Yer	İl Merkezi	207	76,4
	İlçe	55	20,3
	Kasaba/köy	9	3,3
	Min-Max	X	SS
Yaş	17-28	21,5	2,3
Not Ortalaması	52-92	72,3	6,5

İşlem: Araştırma; (i) olgunun tanımlanması, (ii) veri toplama aracının oluşturulması, (iii) verilerin toplanması, (iv) verilerin analizi (v) geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanması ve (vi) bulguların yorumlanması olmak üzere altı temel aşamada gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın ilk aşamasında olgu tanımlanmış olup incelenen ideal tıp eğitici olgusunun önemli yönlerini sınıflandırmak ve

karşılaştırmak amacıyla kavramsal araçlar oluşturulmuştur. İkinci aşamada üçlü *dağarcık ağı tekniğine* (15, 19) uygun olarak yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Dağarcık ağı tekniği, Kelly (13) tarafından bireyin bilişsel kurgu sisteminin nasıl çalıştığını tespit etmek ve bu kurgularla bireyin deneyimleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla geliştirilmiştir.

Dağarcık ağı nitel ve nicel bilgiyi bir arada sunar. Bu teknikte araştırmacı, katılımcıya tanıdığı bireyleri düşünmesini ve o kişileri tanımlayan sözcükler bulmasını ister; bu da araştırmacıyı ana bilişsel kurguları belirlemeye götürür. Bu ana bilişsel kurgular daha sonra bir çizelge üzerine yerleştirilir ve katılımcının, diğer bireylere ilişkin değerlendirmeleri de bu çizelge üzerine not edilir. Bu yolla araştırmacı, belirli bilişsel kurguların nasıl kümelendiğini görerek, bireyin belirgin bir dünyayı anlamlandırma yolu olup olmadığını belirler. Aynı zamanda bu durum araştırmacıya ön kavramların etkisini en az seviyeye indirmeye olanağı da sağlamaktadır (20,21,22). Veri toplama aracının hazırlanması aşamasının devamında, çalışma grubunda yer alan tıp fakültesi öğrencilerine formlar dağıtılmıştır. Araştırmada dağarcık ağı tekniğinin yapı boyutunu belirlemek için öğrencilerden tıp fakültesi öğrencilik yaşamları boyunca 'ideal tıp eğitici' olarak değerlendirdikleri üç öğretim üyesini ve aynı şekilde ideal niteliklere en az sahip olarak değerlendirdikleri üç öğretim üyesini düşünmeleri istenmiştir. Daha sonra üçlü dağarcık ağı prosedürünü kullanarak her bir öğrenciden süreçte, kelime veya sıfırsal yapılardan oluşan 10 adet iki boyutlu bilişsel kurgu elde edilmiştir.

Araştırmada dağarcık ağı formu aracılığıyla elde edilen verilerin analizi sürecinin ilk aşamasını (i) *bilişsel kurguların adlandırılması* oluşturmuştur. Bu aşamada öğrencilere uygulanan formlardan toplam 1.627 olumlu bilişsel kurgu –araştırmanın amacının 'ideal tıp eğitici' nitelikleri olması nedeniyle olumsuz kurgular analiz dışı bırakılmıştır– elde edilmiştir. Elde edilen bilişsel kurgularda, olgunun doğası gereği benzerlikler, aynılıklar ve içeriksel eşitlikler bulunmaktadır. Bu aşamada, her öğrencinin formda dile getirdiği bilişsel kurgulardaki benzerlikler ve ortak özellikler bakımından analiz edilmiştir. Veri analizi sürecinin ikinci aşaması (ii) *bilişsel kurgu gruplarının oluşturulmasıdır*. Bu aşamada, elde edilen bilişsel kurgulardan yola çıkarak, bu kurguları genel düzeyde açıklayabilen ve belirli kategoriler altında toplayabilen grupların oluşturulması gerekmekte olup bu aşamada 'ideal tıp eğitimcisinin' sahip oldukları ortak özellikleri bakımından önce alt kategorilere daha sonra ise ana kategorilere ayrılmıştır. Böylece araştırmanın amacına ilişkin bulguların ana hatlarını oluşturan bilişsel kurgu kategorileri elde edilmiştir. Bu aşamanın devamı niteliğindeki üçüncü aşamada (iii) *verilerin, oluşturulan bilişsel kurgu kategorilerine*

eşleştirilmesi ile sürece devam edilmiştir. Bu aşama, elde edilen bilişsel kurgularının, bilişsel kurgu kategorilerinin altına yerleştirilmesi olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla verilerin grup içi analizini yapmak için bilişsel kurgular, oluşturulan bilişsel kurgu kategorilerine dağıtılmıştır. Bu aşamada bilişsel kurgular, açıkta hiç kurgu kalmayacak biçimde gruplandırılmış olup bir bilişsel kurgu grubu oluşturmak için en az üç öğrencinin aynı veya eşit anlamlı bilişsel kurguyu ifade etmiş olması şartı aranmıştır. Veri analizi sürecinin son aşaması olan dördüncü aşama (iv) *verilerin istatistiksel olarak çözümlenmesi* aşamasıdır. Araştırmada elde edilen her bilişsel kurgu, 'ilk kurgu cevaplar daha sonra elde edilenlere göre daha öndedir' (22) varsayımı dikkate alınarak kurgulara farklı bağıl değerler uygulanmıştır. Bu aşamada her öğrencinin ilk bilişsel kurgusuna 10; diğerleri ise sırasıyla 9, 8, 7... puan verilmiştir. Daha sonra ise bu çıkan sonuçların ortalaması alınmıştır.

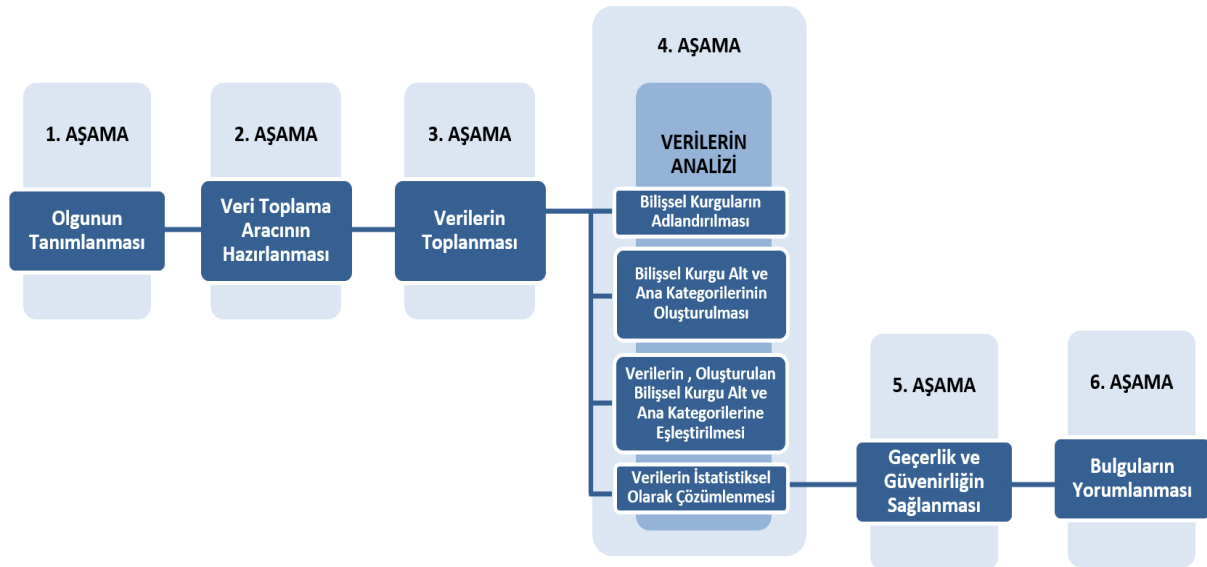
Araştırmanın *geçerliliğini* sağlamak için; (i) araştırmada elde edilen veriler, bulgular bölümünde sunulurken söz konusu duruma ilişkin bilgiler ortaya konulduktan sonra yorumlama yoluna gidilmiştir. (ii) Araştırmanın yöntem bölümünde, modele, çalışma grubu, veri toplama aracının oluşturulması, verilerin çözümlenmesi süreçlerindeki işlemlere ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Araştırmanın *güvenirliğini* sağlamak için; (i) Veri analizinde elde edilen çözümlenmelerin sunumunda, bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmiştir. (ii) Veri analizi için, kuramsal yapı temel alınarak kategorilerin belirlenmesi sağlanmıştır. Ayrıca araştırmada geliştirilen bilişsel kurgu kategorilerinin altında verilen bilişsel kurgular, söz konusu bilişsel kurgu kategorilerini temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla *uzman görüşlerine* başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda, eğitim bilimleri alanında iki öğretim

üyesine bilişsel kurguların ve kurgu kategorilerinin yer aldığı iki liste verilmiştir. Daha sonra uzmanlardan listede yer alan bilişsel kurguları, yine diğer listede yer alan kurgu gruplarına eşleştirmeleri istenmiş olup bu iki uzmanın yaptığı eşleştirmeler araştırmacıların kendi kurgu gruplarıyla karşılaştırılmıştır. (iii) Benzer araştırma yapan araştırmacılara, araştırma desenlerini kurgularken yardımcı olabilmek amacıyla; araştırmada, üzerinde çalışılan durum ve kullanılan yöntemler, araştırmanın ilgili bölümlerinde detayları ile sunulmuştur. (iv) Verilerin nasıl toplandığı, verilerin nasıl kaydedildiği, elde edilen sonuçların nasıl birleştirildiği ve sunulduğu gibi yönetime ilişkin konuların sunumu ayrıntılı olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın son aşamasında toplanan verilere anlam kazandırmak ve bulgular arasındaki ilişkileri açıklamak, neden-sonuç ilişkileri kurmak, bulgulardan birtakım sonuçlar çıkarmak ve elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Elde edilen bulguların frekans dağılımlarına, bilişsel kurgu birimlerinin niceliksel (yüzdese ve oransal vs.) olarak yani sayısallaştırılarak ortaya konulmasına çalışılmıştır. Bu aşamada aynı bilişsel kurgu kategorileri altındaki bilişsel kurgular, ortaya çıkacak kavramlara ya da temalara göre birbirleri ile olan ilişkileri ortaya koyacak şekilde düzenlenmesine dikkat edilmiştir. Araştırmanın işlem boyutunun aşamaları Şekil 1'de sunulmuştur.

BULGULAR

Araştırmada tıp fakültesi öğrencileri; 'ideal tıp eğitici' niteliklerine ilişkin olarak toplam 1.627 adet geçerli bilişsel kurgu -sadece olumlu nitelikler- üretmişlerdir. Bu bilişsel kurgulardan ilk onu Tablo 2'de belirtilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın işlem boyutunun aşamaları

Tablo 2. Başat olan ilk on bilişsel kurgu

Bilişsel Kurgular	n	%
1-Sınıf Yönetimi Becerisi	337	20,3
2-Sevecenlik	100	6,0
3-Ölçme ve Değerlendirme Becerisi	79	4,8
4-Naziklik	78	4,7
5-Alan Bilgisi Hâkimiyeti	74	4,5
6-Öğretim Materyali Tasarlama	74	4,5
7-Anlayışlılık	59	3,6
8-Değer Verme	45	2,7
9-Güler Yüzlülük	41	2,5
10-Adillik	38	2,2

Öğrenciler tarafından ideal tıp eğiticisi niteliklerine ilişkin olarak üretilen toplam 1.627 adet geçerli bilişsel kurgu -sadece olumlu nitelikler-, 24 bilişsel kurgu alt kategorisine ayrıştırılmıştır. Bu alt kategoriler Tablo 3’de belirtilmiştir.

Tablo 3. Bilişsel kurgu alt kategorileri

Alt Kategori	n	%
1-Öğretmenlik Meslek Bilgisi	522	32,1
2-Nezaketsizlik	123	7,6
3-Samimiyet	120	7,4
4-Alan (Tıp) Bilgisi Hâkimiyeti	118	7,3
5-Sözsüz İletişim Becerisi	102	6,2
6-Sözlü İletişim Becerisi	102	6,2
7-Hoşgörülülük	64	3,9
8-Dürüstlük ve Güvenirlilik	58	3,6
9-Hazcılık	57	3,5
10-Yenilikçilik	57	3,5
11-Adaletlilik	51	3,1
12-Sistematiklik	38	2,3
13-Merhametlilik	30	1,8
14-Vizyonerlik	28	1,7
15-Paylaşımçılık	21	1,3
16-Empati Becerisi	19	1,2
17-Konuşma Becerisi	18	1,1
18-Mütevazılık	17	1,0
19-Güçlülük	15	,9
20-Etiklik	14	,9
21-Çalışkanlık	12	,7
22-Uyumluluk	12	,7
23-Özgüvenlilik	9	,6
24-Diğer	20	1,2
Toplam	1.627	100,0

Öğrenciler tarafından ideal tıp eğiticisi niteliklerine ilişkin olarak üretilen toplam 1.627 adet bilişsel kurgu, öncelikle 24 alt kategoriye; 24 alt kategori ise 5 ana kategoriye ayrıştırılmıştır. Bu ana kategoriler Tablo 4’te belirtilmiştir.

Tablo 4. Bilişsel kurgu ana kategorileri

Ana Kategori	n	%
1-Pedagojik Yetkinlik	640	39,3
2-Bireysel Olgunluk	531	32,6
3-İletişim Becerisi	241	14,8
4-Yenilikçi Ruh/Uyarılım	85	5,2
5-Diğer Özellikler	130	8,0
Toplam	1.627	100,0

Öğrencilerin, ideal tıp eğiticisi niteliklerine ilişkin olarak üretilen toplam 1.627 adet geçerli bilişsel kurgunun, araştırmanın yöntem (işlem) bölümünde açıklandığı üzere, her bir bilişsel kurgunun göreceli önem sırası toplanarak, oluşturulan alt kategorilerin göreceli öneminin ortalama ve standart sapmaları Tablo 5’te sunulmuştur.

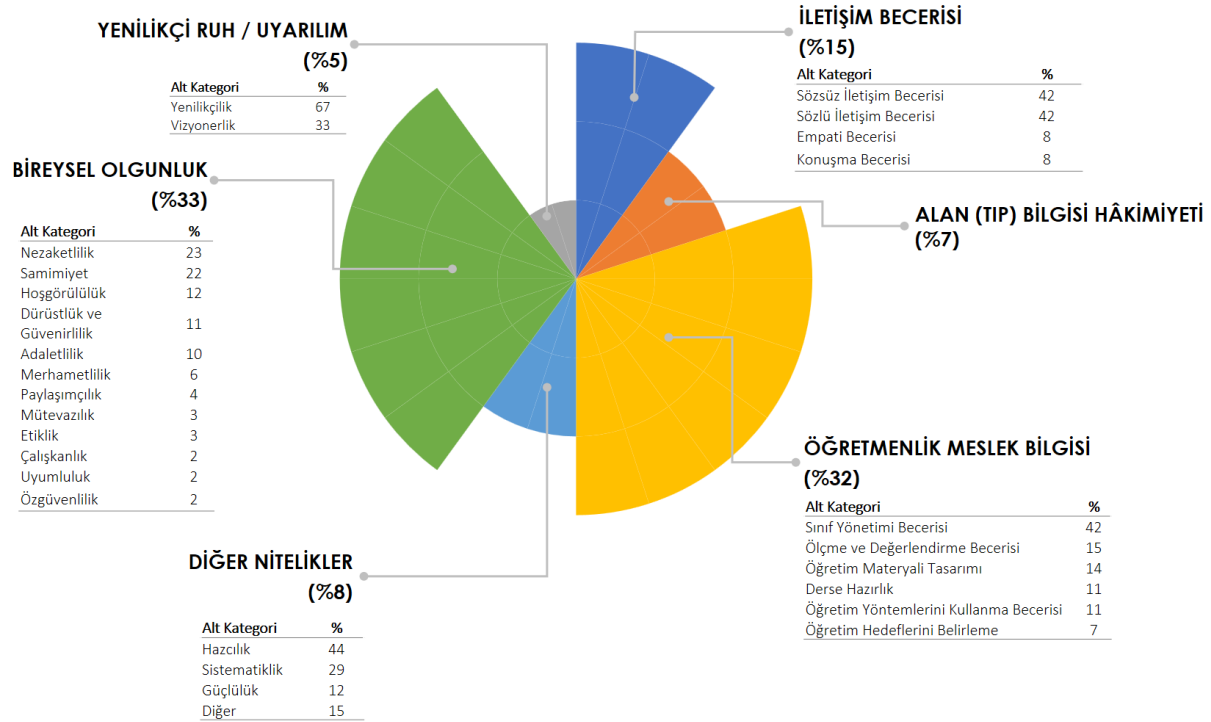
Tablo 5. Bilişsel kurgu gruplarının göreceli önem düzeylerinin dağılımı

Alt Kategori	n	X	SS
1-Samimiyet	120	7,92	2,28
2-Hoşgörülülük	64	7,59	2,17
3-Sözsüz İletişim Becerisi	102	7,50	2,00
4-Nezaketsizlik	123	7,48	2,11
5-Özgüvenlilik	9	7,44	2,51
6-Öğretmenlik Meslek Bilgisi	522	7,39	2,25
7-Empati Becerisi	19	7,37	1,95
8-Alan (Tıp) Bilgisi Hâkimiyeti	118	7,30	2,33
9-Mütevazılık	17	7,24	2,25
10-Dürüstlük ve Güvenirlilik	58	7,09	2,21
11-Vizyonerlik	28	6,86	1,98
12-Yenilikçilik	57	6,84	2,02
13-Sözlü İletişim Becerisi	102	6,77	2,45
14-Hazcılık	57	6,74	2,38
15-Uyumluluk	12	6,58	2,23
16-Paylaşımçılık	21	6,57	2,75
17-Konuşma Becerisi	18	6,50	2,09
18-Merhametlilik	30	6,37	2,31
19-Çalışkanlık	12	6,25	2,53
20-Adaletlilik	51	6,24	2,38
21-Güçlülük	15	6,21	2,97
22-Sistematiklik	38	6,13	2,68
23-Diğer	20	6,00	2,87
24-Etiklik	14	5,29	2,84

Şekil 2’de araştırma sonrasında modellenen ‘Çembersel Tıp Eğiticisi Modeli’ sunulmuştur. Model altı bileşen ve her bir bileşen birbirleriyle ilişkili 24 yapı olarak kurgulanmıştır. Bileşenler ‘Öğretmenlik Meslek Bilgisi’, ‘Alan Bilgisi

Hâkimiyeti’, ‘Bireysel Olgunluk’, ‘İletişim Becerisi’, ‘Yenilikçi Ruh/Uyarılım’ ve ‘Diğer Nitelikler’ olarak adlandırılmıştır. Her bir bileşen ise kendi içinde yapılar ayrılmaktadır. Çembersel dizilim bileşen ve yapıların ağırlığına göre şekillenmiştir. Çember modelinde tıp eğitimcisi olmazsa olmaz en önemli iki temel nitelik; (i) ‘Pedagojik Yetkinlik (%82 Öğretmenlik Meslek Bilgisi ve %18 Alan (Tıp) Bilgisi Hâkimiyeti)’ ve (ii) ‘Bireysel Olgunluk’tur. Pedagojik Yetkinliğin en önemli yapıları ‘Sınıf Yönetimi Becerisi’ ve

‘Alan (Tıp) Bilgisi Hâkimiyeti’dir. Aynı şekilde Bireysel Olgunluğun en önemli yapı taşı ‘Nezaketsizlik’ ve ‘Samimiyet’tir. Çembersel model tıp eğitimcisini bir bütün olarak değerlendirmeye olanak vermektedir. Bir başka deyişle, bütün bileşen ve yapılar, tıp eğitimcisi niteliklerini sistematik bir ilişki örüntüsüyle açıklamakta kullanılabilir. Böylelikle çeşitli niteliklerle ideal tıp eğitimcisi arasındaki ilişkilerin bir bütün olarak incelenmesini mümkün kılmaktadır.

Şekil 2. Çembersel Tıp Eğitimcisi Modeli

TARTIŞMA

Bu araştırmada, tıp fakültesi öğrencilerinin ideal tıp eğitimcisi niteliklerine ilişkin bilişsel kurgularını belirlemek ve bu bilişsel kurguların - ortak özellikleri bakımından- kavramsal kategoriler altında toplamak amaçlanmıştır. Araştırmada ideal tıp eğitimcisi niteliklerine ilişkin olarak olumlu nitelikleri içeren 1.627 adet geçerli bilişsel kurgu saptanmıştır. Sınıf yönetimi becerisi, sevecenlik, ölçme ve değerlendirme becerisi, nazıklık ve alan bilgisi sıkça ifade edilen nitelikler arasındadır. Bu sonuçlar ideal tıp eğitimcisi niteliğinin sadece bir bilişsel kurgu ile değil bir bütün olarak açıklanmasını gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Ausubel (23) de bilişsel kurguların bireysel ve hiyerarşik olduğunu belirtmekte ve bu kurgular, yeni, anlamlı, kısmen durağan ve net bilgi yapılarını kapsamaktadır. Araştırmada saptanan çok boyutlu durumun temel nedeni, bilişsel kurguların bireyde oluşmasında, dış ortamdan gelen yeni bilgilerin genel bilgi üzerine eklenmesi ve var olan bilgiyi değiştirmesi ve böylece bireyin davranışını,

hatırlamayı ve en önemlisi zihinde oluşturulmuş olan olguları etkilemesidir (24). Bilişsel kurguların aynı zamanda bireysel tecrübelerle ilintili olması bu çok boyutluluğun bir diğer göstergesidir. Buradan hareketle tıp fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimcisi niteliklerine ilişkin oluşturdukları olgular birçok faktöre bağlı olarak şekillenmektedir. Tıp fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimcisi niteliklerini kavramlaştırma, öğrencilerin öğrencilik hayatları sürecinde tıp eğitimcileriyle etkileşimlerine ve tıp eğitimcisi kavramına ilişkin geliştirdikleri çeşitli kişisel olgularına göre farklılık gösterebilmektedir.

Tıp eğitimcisi niteliklerine ilişkin olarak üretilen toplam 1.627 adet bilişsel kurgu öncelikle 24 alt kategoriye; 24 alt kategori ise 5 ana kategori olarak kategorilendirilmiştir. Kategorilendirilen kurgu grupları öğretmenlik meslek bilgisinden alan (tıp) bilgisi hâkimliğine, nezaketsizlikten ve samimiyete uzanan çizgide çeşitli niteliklerdir. Genel olarak, tıp fakültesi öğrencilerinin tıp

eğiticisinden bekledikleri pedagojik yetkinlik, bireysel olgunluk, iletişim becerisi ve yenilikçi ruh/uyarılım olarak sıralanmaktadır. Genel Tıp Konseyi'nin (5) raporu ve Tıp Eğiticileri Akademisi Profesyonel Standartlarında (25) tıp eğitimcilerinin iletişim becerilerinin güçlendirilmesini; öğretim süreçlerinde öğrencinin merkeze alınmasını, bireysel öğrenme yöntemleri ile uygulama temelli olmasını gerektiği belirtilmektedir. Genel Tıp Konseyinin önerileriyle araştırmada elde edilen bulgular örtüşmektedir. Buna karşın Türkiye'deki "Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Standartları" (26) hemen hemen hiçbir şekilde tıp eğitimcisinin sahip olması gereken niteliklere vurgu yapmamaktadır. Bu standartlar genel olarak tıp eğitimcisinin "Görev ve Sorumlulukları"yla sınırlıdır. Ayrıca "Eğitici Gelişim Programları" başlığı altında tıp eğitimcilerinin gelişimlerine yönelik standartlar net değildir.

Literatürde tıp eğitimcisinde olması gerekli niteliklere/yeterliklere ilişkin olarak çalışmalar önemli bulunmaktadır (27,28,29). Örneğin; Hasan ve diğerleri (30), bu nitelikleri/yeterlikleri tutku, saygı, bütünlük, motivasyon, öğrenme ortamı oluşturma ve liderlik olmak üzere altı başlık altında ifade etmiştir. Bir başka çalışmada klinik tıp eğitimcisinde olması gereken nitelikler; uzmanlık rolü, iletişim rolü, iş birliği rolü, yöneticilik rolü, savunuculuk rolü, profesyonellik ve bilim insanı rolü olarak sınıflandırılmıştır (31). Bu ve benzer çalışmaların ortak noktası niteliklerin/yeterliklerin belirlenmesine teorik veya eğitimcilerin öz-

değerlendirmelerinden hareket edilmesidir. Buna karşın bu araştırmada literatürdeki çalışmalardan farklı olarak tıp fakültesi öğrencilerinin değerlendirmelerine yer verilmiştir. Bu farklılıktan dolayıdır ki literatürdeki çalışmalarda yer almayan nezaketlilik, samimiyet, hoşgörü gibi kişilik özelliklerinin yanında sınıf yönetimi becerisi, öğretim materyali tasarlama gibi pedagojik nitelikler saptanmıştır.

SONUÇ

Araştırmada elde edilen bilişsel kurgulara göre modellenen 'Çembersel Tıp eğitimcisi Modeli' altı bileşen ve her bir bileşenin birbirleriyle ilişkili 24 yapın oluşmaktadır. Her bir bileşen ise kendi içinde yapılar ayrılmaktadır. Çember modelinde tıp eğitimcisinde olmazsa olmaz en önemli iki temel nitelik; (i) 'Pedagojik Yetkinlik (%82 Öğretmenlik Meslek Bilgisi ve %18 Alan (Tıp) Bilgisi Hâkimiyeti)' ve (ii) 'Bireysel Olgunluk'tur. Pedagojik Yetkinliğin en önemli yapıları 'Sınıf Yönetimi Becerisi' ve 'Alan (Tıp) Bilgisi Hâkimiyeti'dir. Aynı şekilde Bireysel Olgunluğun en önemli yapı taşı 'Nezaketlilik' ve 'Samimiyet'tir. Çembersel model tıp eğitimcisini bir bütün olarak değerlendirmeye olanak vermektedir. Bir başka deyişle, bütün bileşen ve yapılar, tıp eğitimcisi niteliklerini sistematik bir ilişki örüntüsüyle açıklamakta kullanılabilir. Böylelikle çeşitli niteliklerle ideal tıp eğitimcisi arasındaki ilişkilerin bir bütün olarak incelenmesi mümkün kılınmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Flexner A. Medical education in the United States and Canada. Bulletin of the World Health Organisation 2002;7:594-602.
2. Saçaklıoğlu FB. Türk M. Toplumaya yönelik-toplumaya dayalı eğitim neden ve nasıl? Toplum ve Hekim 2001;16(3):181-7.
3. Akturan S, Sunar M. Erzincan Üniversitesi tıp fakültesi klinik eğitim dönemi öğrencilerinin staj kurulları ile ilgili görüşleri, öğrenci merkezli tıp eğitimi metotlarına ilişkin bilgi düzeyi ve yaklaşımları. Konuralp Tıp Dergisi 2018;10(1):112-9.
4. Marston RQ, Jones RM. Medical education in transition commission on medical education: The science of medical practice. NJ: Robert Wood Johnson Foundation; 1992.
5. Barrett TG. General Medical Council: GMC's annual report gives a poor impression. BMJ 1993;307:628.
6. Özden Y. (2005). Eğitimde yeni değerler eğitimde dönüşüm. Ankara: Pegem; 2015.
7. Beare H, Caldwell BJ. Creating an excellent school: Some new management techniques. London: Routledge; 1989.
8. Caldwell BJ. School-based management. Paris and Brussels: IAE and IIEP- UNESCO; 2005.
9. Schlechty PC. Okulu yeniden kurmak (Çev. Y Özden). Ankara: Nobel; 2005.
10. Hoy WK, Miskel CG. Educational administration: Theory, research, and practice. NY: McGraw Hill; 2013.
11. Ravenette T. Personal construct theory in educational psychology: a practitioner's view, London: Whurr Publisher; 2000.
12. Karadağ E. Okul müdürlerinin niteliklerine ilişkin olarak öğretmenlerin oluşturdukları bilişsel kurgular: Fenomonolojik bir çözümleme, Eğitim ve Bilim 2011;36(159):25-40.
13. Kelly GA. The psychology of personal constructs. NY: Norton & Company; 1955.
14. Kelly GA. The psychology of personal constructs theory and personality, London: Routledge; 1991.
15. Adams-Webber JR. Repertory grid technique. In: Corsini R, ed. Encyclopedia of psychology. NY: John Wiley & Sons, 1994; 303-24.
16. Davidson D. The effect of individual differences of cognitive style on judgments of document relevance. Journal of the American Society for Information Science 1977;28, 273-84.

17. Driscoll MP. Psychology of learning for instruction: Learning and instructional technology. Boston: Allyn & Bacon; 1993.
18. McMillan JH, Schumacher S. Research in education evidence-based inquiry. NY: Pearson Education; 2006.
19. Melrose S, Shapiro B. Students' perceptions of their psychiatric mental health clinical nursing experience: A personal construct theory exploration. J Adv Nurs 1999;30(6):1451-8.
20. Morrison P. An example of the use of 'repertory grid' technique in assessing nurses' self-perceptions of caring. Nurse Educ Today 1990;10:253-9.
21. White A. A theoretical framework created from a 'repertory grid' analysis of graduate nurses in relation to the feelings they experience in clinical practice. J Adv Nurs 1996;24:144-50.
22. Gordon C. Self conceptions: Configuration of content. Harlow: Longman; 1968.
23. Ausubel DP. Cognitive structure and the facilitation of meaningful verbal learning. Journal of Teacher Education, 1963;14: 217-21.
24. Glass AL, Holyoak KJ. Cognition. NY: Random House; 1986.
25. The Academy of Medical Educators. Professional Standards for medical, dental and veterinary educators. Cardiff: Academy of Medical Educators Publications; 2014.
26. TEPDAP. Mezuniyet öncesi tıp eğitimi ulusal standartlar. TEPDAP; 2018.
27. Nikendei C, Ben-David MF, Mennin S, et al. Medical educators: How they define themselves-Results of an international web survey. Medical Teacher 2016;38:715-23.
28. Görlitz A, Ebert T, Bauer D, et al. Core Competencies for Medical Teachers (KLM)—A Position Paper of the GMA Committee on Personal and Organizational Development in Teaching. GMS Zeitschrift für Medizinische Ausbildung 2015;32(2):1-14.
29. Ledingham McA, Harden R.M. Twelve tips for setting up a clinical skills training facility. Medical Teacher 1998; 20:503-7.
30. Hasan T, Bani I, Ageely H, et al. An ideal medical teacher. Education in Medical Journal 2011;3(1):54-9.
31. Prideaux D, Alexander H, Bower A, et al. Clinical Teaching: Maintaining an educational role for doctors in the new health care environment. Medical Education 2000;34(10):820-6.